

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122) till Region Stockholm för yttrande.

Uppdraget har i den del som omhändertas i betänkandet varit att utreda om den totala handläggningstiden i mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen kan förkortas. Bland annat föreslås en ny instansordning för ärenden och mål enligt plan- och bygglagen, att fullföljdsförbud införs vid beslut om avvisning av överklagande i mark- och miljödomstol samt att en mer samordnad reglering av när och hur mål som rör försvaret ska överlämnas till regeringen. I uppdraget har även ingått att utreda om kretsen som får överklaga kan och bör minskas när det gäller domar eller beslut.

Region Stockholm är övergripande positiv till ambitionen att förkorta den totala handläggningstiden för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen samt att förtydliga detaljplaneprocessen som idag i flera avseenden är svåröverskådlig. Region Stockholm konstaterar att förslagen kan komma att underlätta Region Stockholms utveckling av samhällsfunktioner såsom vård och kollektivtrafik både avseende tid och kostnader. Vidare är förmågan att snabbt kunna ställa om efter förändrade behov avgörande både ur ett robusthets- och beredskapsperspektiv. Region Stockholms sjukhusområden är en central del av samhällets civila försvar och har en avgörande roll vid kriser, extraordinära händelser och höjd

beredskap. Mot bakgrund av detta ser Region Stockholm positivt på förslaget om att göra planprocessen mer förutsägbar genom bland annat en vägledning som kan förtydliga de underlag som behövs.

Sammantaget ser Region Stockholm även positivt på förslaget att begränsa sakägarkretsen som kommunen behöver samråda med i syfte att förenkla berörkretsutredningen och förkorta handläggningstiderna. Region Stockholm vill emellertid framföra att det är viktigt att inte göra berörkretsen alltför snäv. I utredningen konstateras att klagorätten för enskilda och organisationer på mark- och miljöområdet inte bör begränsas, vilket överensstämmer med Region Stockholms ståndpunkt i utredningens tidigare betänkanden, En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess, (KRN 2025-0021) samt Ny myndighet för miljöprövning (RS 2025-1016).

Bakgrund

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122), till Region Stockholm för yttrande. Samråd har genomförts med Locum. Trafikförvaltningen har hänvisat till tidigare lämnade synpunkter i utredningens tidigare betänkanden.

Regeringen beslutade den 8 juni 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsägbar (dir. 2023:78). Region Stockholm har yttrat sig över utredningens tidigare betänkanden: En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess, SOU 2024:98, (KRN 2025-0021) samt Ny myndighet för miljöprövning KN2025/01878, (RS 2025-1016).

Förslagen i det remitterade betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122) syftar till att förkorta den totala handläggningstiden för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen samt att förtydliga detaljplanprocessen. Bland annat föreslås en ny instansordning för ärenden och mål enligt plan- och bygglagen, vilken skulle innebära att kommunala beslut om lov, start- och slutbesked, förhandsbesked och tillsyn enligt plan- och bygglagen inte längre ska kunna överklagas till länsstyrelserna utan i stället direkt till mark- och miljödomstolarna. Det föreslås även att fullföljdsförbud införs (det vill säga att ett beslut inte får överklagas till en högre instans) vid beslut om avvisning av överklagande i mark- och miljödomstol. Vidare föreslås en mer

samordnad reglering av när och hur mål som rör försvaret, det vill säga ärenden och mål som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska överlämnas till regeringen.

I utredningen konstateras att klagorätten för enskilda och organisationer på mark- och miljöområdet inte bör begränsas. En ny avgift vid överklagande till mark- och miljödomstol och mark- och miljööverdomstol föreslås införas som ligger på en lämplig nivå för att inte komma i konflikt med den enskildes grundläggande rätt till domstolsprövning men samtidigt uppmuntra till mer noggranna överväganden vid överklaganden. I utredningen görs bedömningen att en lämplig nivå för en avgift för överklagande till mark- och miljödomstol i nuläget ligger på 1 000 kronor och för mark- och miljööverdomstol på 2 000 kronor.

Sammantaget bedömer utredningen att förslagen i betänkandet medför positiva konsekvenser på samhällsnivå genom ökade investeringar som ett resultat av en effektivare prövningsordning och ett mer samordnat, enhetligt och förutsebart regelverk för prövningen. En ökad investeringsvilja bedöms leda till att angelägna samhällsbyggnadsprojekt och fler klimat- och miljöförbättrande investeringar genomförs. Förslagen bedöms få konsekvenser för statsförvaltningen som främst handlar om en ändrad ansvars- och rollfördelning mellan länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm är övergripande positiv till ambitionen att förkorta den totala handläggningstiden för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen samt att förtydliga detaljplaneprocessen, som idag i flera avseenden är svåröverskådlig.

Region Stockholm konstaterar att handläggningstiderna för mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen är utdragna och att angelägna samhällsbyggnadsprojekt ska kunna påbörjas och färdigställas tidigare och till en lägre kostnad än i dag. Region Stockholm konstaterar vidare att förslagen kan komma att underlätta Region Stockholms utveckling av samhällsfunktioner såsom vård och kollektivtrafik, både avseende tid och kostnader. Region Stockholm har till exempel, via Locum, ett stort antal pågående vårdprojekt, där flera av dessa behöver ny eller ändrad detaljplan samt ett stort antal projekt som behöver tillstånd eller lov för att kunna möjliggöras. Samtliga av dessa projekt är av central betydelse för att säkerställa att ändamålsenlig vård kan bedrivas inom

sjukhusområdena samt för att tillgodose verksamheternas långsiktiga och kortsiktiga behov.

Vidare uppstår det inom vårdverksamheterna ofta krav på snabba anpassningar, exempelvis vid myndighetskrav eller integrering av ny medicinteknisk utrustning i befintliga byggnader. Förmågan att snabbt ställa om efter förändrade behov är även avgörande både ur ett robusthets- och beredskapsperspektiv. Region Stockholms sjukhusområden är en central del av samhällets civila försvar och har en avgörande roll vid kriser, extraordinära händelser och höjd beredskap. Mot denna bakgrund arbetar Region Stockholm genom Locum aktivt för att skapa största möjliga flexibilitet i detaljplaner, i syfte att minimera behovet av att initiera nya, tidskrävande planprocesser vid förändringar i vårdens förutsättningar över tid. Region Stockholm ser således positivt på förslaget om att göra planprocessen öka förutsägbar genom bland annat en vägledning som kan förtydliga de underlag som behövs i planprocessen.

Sammantaget ser Region Stockholm positivt på förslaget att begränsa sakägarkretsen som kommunen behöver samråda med i syfte att förenkla berörkretsutredningen och förkorta handläggningstiderna. Region Stockholm vill dock framföra att det är viktigt att inte göra berörkretsen alltför snäv då det kan finnas tillfällen när fastigheter som tillhör Region Stockholm inte direkt angränsar till planförslaget, men likväl påverkas. Region Stockholm har till exempel ett väsentligt intresse av de förslag som kan komma att påverka helikopterinflygning, ambulansernas framkomlighet till akutsjukhusen eller när ny verksamhet innebär buller, vibrationer och magnetiska fält som kan innebära begränsningar för att bedriva vårdverksamhet.

I utredningen konstateras att klagorätten för enskilda och organisationer på mark- och miljöområdet inte bör begränsas, vilket överensstämmer med Region Stockholms ståndpunkt i utredningens tidigare betänkanden. Region Stockholm framförde i sitt yttrande över betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) att begränsande i bland annat enskildas talerätt kan leda till att olika perspektiv går förlorade och att aspekter såsom exempelvis miljöpåverkan inte fångas upp. Region Stockholm anser vidare att förslaget om att införa en ny avgift vid överklagande till mark- och miljödomstol och mark- och miljööverdomstol är väl avvägt. Avgiften ligger på en lämplig nivå för att inte komma i konflikt med den enskildes grundläggande rätt till domstolsprövning men uppmuntrar samtidigt till noggranna överväganden om huruvida ett överklagande bör göras.

Ekonomiska konsekvenser

Region Stockholm anser att det är svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna i detta skede. Förslaget om att införa en avgift för överklagande till mark- och miljödomstolen kan resultera i färre överklaganden, vilket i sin tur kan underlätta för Region Stockholm i uppdraget som fastighetsägare för sjukvård och kollektivtrafik. Långa och oklara handläggningstider utgör en risk i exempelvis Region Stockholms infrastrukturprojekt som i förlängningen påverkar kostnaderna.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122)

Beslutsexpediering

1. Klimat- och näringslivsdepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2026-04-07